

INHOUD

◇ Voorwoord	2.
◇ Nieuws van de Genderstichting	3. - 5.
◇ Hoe ontwikkel ik een vrouwelijke stem	6. - 11.
◇ Lezersbrief	12. - 13.
◇ Volgende editie	13.
◇ Zelfhulp en uw idee hierrond	14. - 15.
◇ Poëzie	15.
◇ Belgische rechtspraak & juridisch geslacht	16. - 28.
◇ Zitdagen	29.
◇ Lezersbrief	30.
◇ Zelfhulp	31.
◇ Lezersbrief	32. - 35.
◇ Kerstpuzzel	36.

VOORWOORD

Kerst en nieuw liggen weer achter ons. Het begin van een nieuw jaar en het einde van dit millennium in zicht. We hopen dat u alle goeds werd toegewenst voor dit jaar door de mensen die je zelf leuk vind en dat deze wensen ook een beetje mogen uitkomen.

Met het aansnijden van een nieuw werkjaar krijgt u meteen ook een nieuwe editie van de nieuwsbrief in de bus.

Weer een hoop weetjes en nieuwtjes hebben ons bereikt via fax of e-mail, werden ons opgestuurd of kwamen we 'ter ore'.

In de hoop dat u ze op z'n minst even interessant vind, wensen we jullie veel leesplezier !

namens de redactie

Nieuws van de Genderstichting

In het overzicht van de laatste maanden blijkt duidelijk dat heel wat meer mensen op ons beroep hebben gedaan dan in de vorige maanden van het jaar.

Bij de contacten van de laatste maanden, zaten vooral veel nieuwe mensen die voor het eerst met onze dienst in contact kwamen. Bij momenten leek het hier wel een invasie en waren de nieuwe aanmeldingen amper bij te houden.

We vermoeden dat de winterperiode hieraan ten grondslag ligt. Kortere dagen, sneller donker, men zit meer binnen en zo heeft men ook meer tijd om te piekeren over dingen.

Of zou de media hier voor iets tussen zitten dat mensen sneller overgaan tot contact met de Genderstichting ?

Eén van de laatste programma's die omtrent transseksualiteit op de buis was, is 'Goedele' geweest en dat was nu niet bepaald het toonbeeld van korrekte informatie, vonden wij, maar eerder weer eens een staaltje van hoe een dergelijke problematiek op uiterst sensationele manier kan belicht worden. Vanuit de Genderstichting hebben we zelf aan het programma meegewerkt mits de nodige afspraken met de medewerkers van Goedele rond het belang van juiste informatie en de noodzaak aan een integere benadering.

Groot was mijn teleurstelling toen ik, tijdens de opnames, hoorde hoe Goedele, met haar typisch manipulatieve stijl, vragen stelde en hoe zij sommige getuigenissen dingen deed zeggen die ze eigenlijk niet wilden zeggen. Mijn verbazing was nog groter toen de gemonteerde versie op T.V. kwam en ik merkte dat sommige antwoorden bij andere vragen waren gemonteerd.

Naar onze mening was het een programma met dubieuze bedoelingen en was er van integere aanpak helemaal geen sprake.

Voor sommige getuigenissen bleek het wél een positieve ervaring te zijn en hebben ze achteraf, in hun omgeving, helemaal geen negatieve opmerkingen gekregen, integendeel. Daar zijn we blij om.

Voor andere mensen viel de medewerking aan dit programma wel negatief uit, te horen aan de, vaak pijnlijke, reacties die ze kregen achteraf. Dit vinden we wel zéér spijtig. Spijtig ook het feit dat bij vele 'Jan modalen' (ik wil echter niet veralgemenen) een dergelijke programma niet geleidt heeft tot meer begrip voor transseksuelen maar juist nog meer intolerantie in de hand heeft gewerkt.

Een poging tot rechtzetting en het geven van juiste informatie hebben we gedaan via Humo (kort) en de Krant van West-Vlaanderen (uitgebreid) die verschijnt op 125.000 exemplaren. Maar ook aan deze laatste zat een 'sensatiegeurtje' ...

Toch waren de reacties van hen die het gelezen hadden, in het algemeen al veel positiever en vonden zij dat ze zich een juister beeld konden vormen omtrent transseksualiteit. Hoedanook, samenwerking met de media blijft een riskante onderneming, zo vinden wij.

De zelfhulpavonden van de laatste maanden vonden 2 x plaats in Antwerpen en de maand ertussen, in Gent.

Nog steeds blijkt, zoals het altijd is geweest trouwens in de geschiedenis van onze zelfhulpbijeenkomsten, dat de bijeenkomst in Antwerpen door het meest aantal personen gefrequenteerd wordt. Het bleek er telkens gezellig aan toe te gaan, zagen we toen één van ons even binnen wipte om goeiedag te zeggen.

Op de bijeenkomst in Gent tijdens de maand december, waren slechts twee aanwezigen. We vermoeden dat de weersomstandigheden van die dag hier mede voor gezorgd

hebben ; het vroom die dag en er was een snijdende wind, niet bepaald de ideale omstandigheden om je huis uit te gaan. Met de twee aanwezigen hebben we toch een leuk onderonsje gehad in de gezellige sfeer van de "Trollenkelder".

Voor de rest hadden we gehoopt jullie nu al wat meer te kunnen vertellen in verband met onze verhuis, maar de onderhandelingen zijn nog volop aan de gang. Vandaar ; verder nieuws hier over is voor later ...

Alvast nog veel leesplezier en tot schrijfs !

Marie-Anne

Hoe ontwikkel ik een vrouwelijke stem?
Door Melanie Phillips. Deel drie (slot).

In deel 2 zagen we reeds 2 van de 7 items die belangrijk blijken in het ontwikkelen van een vrouwelijk klinkende stem, nl. *stemhoogte* en *resonantie*. De overige 5 komen nu aan bod.

• **Dynamisch bereik**

Toen ik in het begin mijn nieuwe vrouwelijke stem gebruikte, waren de spieren van mijn stemkamer nog niet voldoende ontwikkeld, zodat ik enkel een heel monotoon geluid kon uitbrengen. Het duurde een zestal maanden vooraleer ik een goed dynamisch bereik haalde.

Zoals ik reeds eerder vermeldde, is dynamisch bereik het verschil tussen de hoogste en de laagste tonen van klanken die in een conversatie gebruikt worden. Vrouwen gebruiken dit bereik om bepaalde zaken te benadrukken. Het geeft een extra betekenis aan de woorden, die de normale definitie van dat woord overstijgt, wanneer die woorden op een bepaalde manier beklemtoond worden. Mannen gebruiken hiervoor een andere techniek. Ze gaan luider of stiller spreken wanneer ze iets willen benadrukken, zonder dat er veel verschil in toon aan te pas komt. Dit is hun manier om dingen te benadrukken of duidelijk te maken. In tegenstelling tot vrouwen dus, verandert wel de luidsterkte van wat gezegd wordt, maar niet de toon. Dit is het wezenlijke verschil in spreekpatronen en een sleutelbegrip in het herkennen van een stem als mannelijk of vrouwelijk.

Een ander aspect van dynamisch bereik is het '**toonladderfenomeen**'. Wat ik hiermee bedoel is dat van alle woorden die een vrouw gebruikt in een zin, er geen enkel op dezelfde hoogte wordt uitgesproken. Dit is wat een vrouwensten dat zingende effect geeft. En eigenlijk kun je zeggen dat ze ZINGEN. Soms gaat het van hoog naar laag,

wat dan een samenzwerende indruk geeft, of het gaat van laag naar hoog, wat dan meer het emotionele erin weergeeft.

Spreken in toonladders wordt het best geleerd door te luisteren naar anderen. Net als dynamisch bereik is het een kwestie van oefenen, veel meer dan een kwestie van aanleg of niet. Dynamisch bereik is dus meer een mannelijk/vrouwelijk item, dan een man/vrouw. Hoe het te leren wordt duidelijk in het volgende punt.

• Uitspraak

Hiermee wordt bedoeld, de vorm waarin woorden in een zin worden geplaatst, op welke manier ze gebruikt worden. Mannen hebben de neiging hun woorden nogal hoekig en afgevlakt te gebruiken, alsof ze de woorden uit hun mond stuwen. Vrouwen zijn meer begaan met de bedoeling van een woord, zowel als met de context. Die context gaan ze meer op een vloeiende, vlotte manier naar voren brengen, ze rondt de woorden meer af, waardoor hun uitspraak minder hoekig klinkt. Een mooi voorbeeld hiervan kun je vinden als je de video's van Whoopy Goldbergs Stand up comedy huurt, of de film 'Valley Girls'. Beiden zijn een mooie illustratie van het zogenaamde '*vrouwelijke dialect*'.

Het is een wat overdreven voorbeeld, maar het is zeker goed om in het begin wat extreem te doen en dan langzaam wat te minderen. Op deze manier leren spreken brengt ongemak met zich mee, misschien ook wat schaamte.

Het vraagt telkens aanpassing en oefening. Maar als je van in het begin reeds op een extreme manier gaat spreken, zul je wel automatisch wat afzwakken en op die manier raak je ook

makkelijker waar je dient te zijn, nl. bij de uitspraak van de hedendaagse vrouw.

Ik had het hierboven al over het '*vrouwelijke dialect*'. Dat is iets universeels, dat in elke taal en cultuur terug te vinden is. Nochtans is het niet iets dat gedefinieerd is, in tegendeel, het is zelfs zeer flexibel. Vrouwen leven niet met één rol, maar met vele, zoals die van vrouw, moeder, echtgenote, carrièrevrouw.... Afhankelijk van de rol waarin zij zich bevindt, zal zij een andere uitspraak hanteren, zonder dat typisch vrouwelijke erin te verliezen.

Ze gebruikt dezelfde instrumenten, maar met een andere beklemtoning. De stem die ik bijvoorbeeld gebruik op mijn werk verschilt van die ik gebruik met mijn vriend.

Dus probeer je niet vast te pinnen op die ene stem die je past, maar experimenteer ermee, speel met variaties op het thema...

• **Woordenschat**

Sommige woorden zijn meer mannelijk of vrouwelijk dan andere. Dit is deels te wijten aan de meer hoekige mannelijke uitspraak. Om een voorbeeld te geven: een man '*wil*' meestal iets, terwijl een vrouw over het algemeen '*iets zou willen*'.

Wil slaat meestal op een 'tekort aan iets' een recht om te hebben. Dit hangt nauw samen met een meer agressieve uitspraak. 'Zou willen' daarentegen impliceert eerder 'een voorkeur' en klinkt heel wat vriendelijker.

Mannen zeggen "ik wil een koffie", terwijl vrouwen dit zouden vertalen als "ik zou een koffie willen". Merk je het verschil?

Zelf had ik een dergelijke ervaring toen ik aan een film meewerkte als directeur fotografie. Het was mijn eerste job als vrouw en de richtlijnen die ik de ploeg gaf werden maar niet uitgevoerd. Alles ging te traag en tegen de avond zaten we

flink wat achter op schema. Toen ik naar huis reed en erover nadacht wat er aan schortte, ging er me plots een lichtje op. Mijn richtlijnen kwamen teveel over als bevelen en niet als dingen die ik verlangde. De volgende dag pakte ik het heel anders aan. Ik vertaalde mijn richtlijnen als hetgeen ik zou willen dat gebeurde. Alle werknemers keken me verbaasd aan, maar wonder boven wonder, het ging drie keer zo vlot als de dag voordien!

Een ander punt is het laten inéén vloeien van woorden. Zoals je zou zeggen: "Ik zou naar de winkel moeten", wordt dit al snel: "k zou na de winkel moeten". Doe dit niet, het is geen correct taalgebruik, het is meer een voorbeeld van krachttaal en duidt meer op een noodzaak. Als je vrouwelijk wil klinken, vermijdt dan dit samentrekken van woorden.

• **Grammatica**

Dit gaat over de structuur van zinnen. Als we terugdenken aan krachttaal, denken we eerder aan mannen. Zij worden verondersteld assertief te zijn in onze maatschappij, vrouwen eerder onderdanig.

Mannen zouden zeggen dat ze 'iets gaan doen', vrouwen dat ze 'er aan denken iets te doen'.

Nu gebruik ik de termen man en vrouw, omdat dat de twee klassen zijn waarin mensen in onze maatschappij worden onderverdeeld. Maar het is echt meer een kwestie van mannelijk of vrouwelijk. Dit artikel gaat niet over het doorbreken van stereotypes, maar over een stereotype worden! Eens je er een bent, geloof me vrij, je zult genoeg redenen vinden om ze te breken.

Maar eerst moet je tot het extreme gaan, om dan geleidelijk aan te kunnen afzwakken. Onthou echter goed dat er geen

enkele vrouw is die al deze dingen doet. Maar door overal op te letten en al deze zaken te gebruiken met een bepaalde regelmaat en in verschillende combinaties, zul je over een vrouwelijk spreekpatroon beschikken dat veel meer binnen vrouwelijke marges valt dan dat het nu wellicht het geval is.

• **Lichaamstaal**

Dit is gewoonweg de manier waarop je met je lichaam beweegt wanneer je spreekt. Het één ondersteunt het andere. Als een vrouwelijke stem als een lied klinkt, dan is de beweging er één als een dans. Wanneer je het lied en de dans bijeen ziet, dan lijkt dit als een perfecte harmonie.

Het interessante hieraan is dat ze elkaar beïnvloeden. Probeer eens iets te zeggen wanneer je absoluut stil staat of geen grimassen trekt. Spreek daarna eens terwijl je wijde gebaren maakt. Je zult een verschil in je stem horen, enkel en alleen omdat je beweegt.

Veel mensen die van geslacht veranderen worden nerveus als ze moeten telefoneren. Dit zorgt ervoor dat ze er fysisch gespannen bijzitten, waardoor ze wat onzeker klinken en iets in hun stem hen verraadt. Maar als je in gedachten aan ritme denkt of mee beweegt, zal je stem automatisch volgen. Zelfs aan de telefoon zul je vrouwelijk klinken en zelfs meer menselijk.

Zo, dit is wat ik van mijn persoonlijke ervaringen kan meegeven. Ik hoop dat je er iets aan zult hebben. Veel geluk aan allen en mijn beste wensen voor de toekomst.

Copyright©1996 Melanie Anne Phillips

Bron: internet: <http://www.well.com/user/melanie/journeys.html>

Vertaling: Koen Taillieu

Melanie heeft ook een videocassette gemaakt, waarop haar ganse techniek met klank en beeld wordt geïllustreerd. We hebben er op de Genderstichting één te pakken kunnen krijgen en die kan uiteraard vanaf heden uitgeleend worden. Geïnteresseerden geven maar een seintje.

Lezersbrief

Toen ik in 1959 geboren werd als jongen, werd er van mij veel verwacht...teveel zelfs. Als kind droeg ik liever rokjes en kleedjes. Als ik een meisje mocht zijn, voelde ik me gelukkig. Ik dacht daar verder niet bij na.

Rond 13 jaar, was ik erg jaloers op mijn zus die van meisje naar vrouw evolueerde. Ik was zelfs zó jaloers dat ik onhandelbaar werd en begon te drinken. Op mijn zestiende ben ik gaan werken. Mijn levenssituatie werd, door de drank en andere problemen, nog slechter. Op mijn tweeëntwintigste ben ik alleen gaan wonen, omdat ik schrik had dat men mij zou betrappen in vrouwenkleren.

Tien jaar ben ik op de dool geweest. Ik heb zwaar gedronken om mijn problemen te verbergen. Op mijn tweeëndertigste

woog ik meer dan 120 kilo. Ik begon te sukkelen met mijn gezondheid. Gedurende één jaar ben ik gestopt met drinken. Toen werd ik terug met mijn neus op de feiten gedrukt. Ik besepte dat ik geen jongen maar een meisje was. Op dat moment begreep ik er niet veel van, ik kende het woord transseksualiteit nog niet. Ik ben toen terug dameskledij gaan kopen en gaan dragen. Door een zwaar dieet ben ik ook fel vermagerd, wat mij nog een beter gevoel als vrouw gaf. Enkele jaren geleden voelde ik mij zo ongelukkig, dat ik zelfmoord heb willen plegen. Dankzij bepaalde personen heb ik toen gezworen dat ik er terug bovenop zou komen. Ik ben dan in mijn verleden gaan zoeken waarom ik liever een meisje was dan een jongen. Via de Genderstichting, tijdschriften..., kreeg ik informatie over transseksualiteit. Ik weet nu zeker dat ik transseksueel ben en in een verkeerd lichaam ben geboren.

Het liefste van al begon ik morgen met de hormonale behandeling, maar ik besepte dat er veel meer bij komt kijken. Als man is mijn leven verzekerd (financieel, sociaal...). Als vrouw is het een groot vraagteken. Voorlopig probeer ik als man voort te leven, maar ik weet dat ik op een tijdbom leef.

L.

P.S.: Wie wil reageren, kan dit altijd via de Genderstichting.

Volgende editie :

De volgende editie van de Nieuwsbrief mag u begin april '98 in de bus verwachten. Wie interessante wetenswaardigheden heeft, een eigen verhaal of een stukje poëzie om in de Nieuwsbrief te plaatsen, kan dit aan ons doorsturen ten laatste tegen half februari.

Zelfhulp en Uw idee er rond.

In de Nieuwsbrief van oktober '97 hadden we het over mogelijkheden van zelfhulpbijeenkomsten en het voorstel dat we van de vereniging 'Franjepoot' kregen om in de toekomst eventueel samen bijeenkomsten te organiseren rond gemeenschappelijke interessepunten en aanbelangigheden.

Wij vroegen hier rond uw mening te formuleren, vooraleer er stappen gezet worden. Vind je dit zinvol, waarom, of waarom niet... De reacties waren in ieder geval niet massaal. Er had er maar ééntje zin om in de pen te kruipen...

Goede vrienden,

In de jongste Nieuwsbrief wordt gevraagd om een reactie op het plan, eens samen met Franjepoot bijeen te komen. Het lijkt me een interessant idee, ook al om de blik te verbreden. Het terrein tussen travestie en transseksualiteit kent immers ettelijke schakeringen, zo werd toevallig tijdens de laatste

bijeenkomst in Antwerpen geconstateerd toen ik daarover met twee andere bezoekers kwam te praten. Door eens gemeenschappelijk bijeen te komen kan de blik alleen worden verbreed. Eerst over en weer bij elkaar op bezoek gaan bijvoorbeeld.

Wel vind ik dat er enige voorwaarden zijn. Net als onze stichting moet Franjepoot bereidt zijn het bezoek te beperken tot de strikt belanghebbenden, zodat we onder elkaar en open kunnen praten. Zo'n onderlinge kennismaking kan misschien het startthema zijn: wat willen de twee organisaties, zijn er mensen bij beide betrokken, zijn ze van de een naar de ander overgestapt, wat kunnen ze voor elkaar betekenen, zoals met praktische wenken?

Een eventueel volgende keer dan een echt thema, waarbij ik eerder denk aan bijvoorbeeld bewegen of spreken (de serie in de Nieuwsbrief als basis).

De twee genoemde onderwerpen kunnen bij welslagen nadien aan bod komen. Maar dan moet er eerst een gemeenschappelijke noemer gevonden worden.

Vriendelijke groet, P.

Poëzie

Luister naar Uw hart

Als U vandaag een moeilijke beslissing kunt nemen,
hoeft U dat niet morgen te doen.

Zo is blijdschap
een boom, met bloemen
van vogels en vruchten
en het onaanrandbare nest
voor de koninklijke droom...

B., ex-transseksueel

***Belgische Rechtspraak en juridische
geslachtsverandering.***

Onlangs verscheen in het 'Rechtskundig weekblad' een artikel met als titel '*De erkenning als rechtsbeginsel van het recht op geslachtswijziging door de Belgische Rechtspraak*'. Het artikel kaart vele facetten van de procedure tot juridische geslachtsverandering aan, geeft een voorlopige stand van zaken weer en doet aanbevelingen voor oplossingen van knelpunten. Kortom, interessant genoeg om het ook in de Nieuwsbrief hierover te hebben.

Het is een door ons op functie van belangrijkheid geselecteerde weergave van deze tekst, die we echter in zijn oorspronkelijke formulering gelaten hebben. Dit zorgt voor een wat sece juridische taal, maar het is ons inziens de meest haalbare manier om zaken duidelijk te laten overkomen.

• Inleiding

De vordering tot wijziging van staat strekkende tot juridische geslachtsverandering is, als creatie in de rechtspraak thans

principeel aanvaard door drie hoven van beroep (Antwerpen, Brussel, Gent). Ondanks het ontbreken van ook maar de geringste wettelijke basis mag er worden gesteld dat er minstens een schijnbare consensus is ontstaan over de voorwaarden waarbinnen een door transseksualiteit getroffen rechtzoekende juridische erkenning zal verkrijgen van zijn gewijzigde staat; het is voldoende dat er een rechtmatig verkregen, onomkeerbaar bezit van staat is na toepassing van

een uit therapeutische noodzaak minstens aangevatte geslachtsveranderende behandeling, na een, bij voorkeur multidisciplinair gestelde, medische diagnose, met uitsluiting van willekeur of gril.

Bij talmen van de wetgever wordt de rechtspraak aldus gedwongen om, in het spoor van medische spijttechnologie, maatschappelijke normen te verleggen die tot voor kort onaantastbaar waren. Door rechtstreekse toepassing van een Europese parlementaire resolutie, samen met rechtsvergelijking, werden oplossingen bereikt waardoor wetgevend initiatief overbodig lijkt.

• Invloed van ontwikkelingen in de medische sector op de rechtspraak.

De ontwikkelingen die zich de voorbije decennia binnen de medische sector hebben voorgedaan aangaande de benadering en behandeling van transseksualiteit hebben een onmiskenbare invloed op de juridische benadering van deze problematiek. In een meerderheid van de West-Europese landen is voorzien in een bij de wet geregelde oplossing.

Na een enigszins verwarrende ontwikkeling in de Belgische rechtspraak werd recent herhaaldelijk en vrijwel onmiddellijk na de publicatie van de Resolutie van 12 september 1989 van het Europees Parlement over het verbod op discriminatie van transseksuelen, deze resolutie rechtstreeks toepasselijk geacht "als aanvulling op de leemte in de wet".

Onmiddellijk valt hierbij op dat, terwijl de wetgever helemaal niet of uiterst moeizaam zijn taak kan vervullen in als ethisch moeilijk beschouwde nieuwe materies, de Belgische rechtspraak op enkele uitzonderingen na, vrij soepel inspeelt op deze nieuwe, meestal zeldzame rechtswesties, waarbij, bij ontstentenis van interne wetgeving, "eenvoudig weg" een beroep wordt gedaan op de andere formele rechtsbronnen.

Door het vervullen van de rechtscheppende functie is door die vaste rechtspraak een nieuw rechtsbeginsel of een bindende norm ontstaan, nl. het recht op geslachtswijziging, binnen bepaalde voorwaarden

• **De huidige Belgische situatie**

Onder invloed van de diverse ontwikkelingen heeft zich dus een evolutie voorgedaan wat de criteria van de geslachtsbepaling betreft.

De wetgever van 1804 voorzag enkel in een geslachtsbepaling op grond van de persoonlijke waarneming door de ambtenaar van de burgerlijke stand, zodat uitsluitend het morfologisch criterium als enig en uitsluitende norm werd gehanteerd. Het geslacht als element van de staat van de persoon is krachtens art.57,1°,B.W., een der gegevens die verplicht in de geboorteakte dienen te worden vermeld, hetgeen tot gevolg heeft dat het geslacht nadien juridisch door die vermelding zal worden bewezen, behoudens betichting wegens valsheid of in geval van materiële vergissing begaan zonder kwade trouw.

Krachtens het huidige art.56,§4,B.W., wordt bij de redactie van een geboorteakte het geslacht, door de ambtenaar van de burgerlijke stand genoteerd, ofwel op grond van een verklaring, van een geneesheer of vroedvrouw -die zonder enige controle op hun woord worden geloofd- ofwel bij ontstentenis daarvan, door zich persoonlijk van het geslacht te vergewissen. Hierdoor kan, bij interpretatiemoeilijkheden, de geneesheer andere dan morfologische criteria hanteren om zijn attest op te stellen.

Het zij beklemtoond dat, wat de transseksuelen betreft, er zich op dat ogenblik geen interpretatiemoeilijkheden kunnen voordoen, gezien de onmogelijkheid om,

kort na de geboorte een psychologisch criterium tot geslachtsbepaling te hanteren en omdat er thans geen andere methoden gekend zijn om het bestaan van deze aandoening bij baby's te peilen.

Bij ontbreken van enige wetgeving geef de recente rechtspraak toch unaniem gunstig gevolg aan ieder ernstig verzoek tot geslachtswijziging. Men stelt hierbij vast dat alle aan de Belgische rechtbanken voorgelegde verzoeken tot juridische geslachtsaanpassing steunden op medisch geïndiceerde geslachtsveranderingen, waardoor de uit willekeur geïnspireerde rolwisselingen, wegens de rigoureuze opgelegde behandelingsschema's, reeds bij voorbaat geweerd werden. Men kan overigens de bedenking maken of de hypothese van het instellen van een vordering tot geslachtswijziging, zónder overlegging van enig medisch overtuigingsstuk, wel realistisch is.

Politieke standpunten over het gebrek aan noodzaak van enig wetgevend ingrijpen wegens de zeldzaamheid van het fenomeen op grond van de veronderstelling dat voor elk geval afzonderlijk naar een oplossing moet worden gezocht, mogen dan wel in de rechtspraak der laatste vijf jaar bevestiging vinden, toch blijft de rechtsonzekerheid in sommige gevallen bestaan wegens het verschil in opvatting tussen de magistraten onderling, al dan niet van onderscheiden rechtsgebieden.

In het algemeen mag men thans stellen dat in de rechtspraak een zelfde bewijstechniek -zij het meer geëxtensiveerd- wordt toegepast, zoals die wordt gehanteerd bij het oorspronkelijk juridisch vaststellen van het geslacht ten behoeve van de redactie van de geboorteakte: door de ambtenaar van de

burgerlijke stand wordt dan prima facie aan een eenvoudig medisch attest geloof gehecht en op dezelfde wijze zal de

rechter oordelen “dat er geen objectieve redenen bemerkt worden om de waarde, de oprechtheid en de nauwkeurigheid van de door de betrokkene voorgelegde medische gegevens in twijfel te trekken en dat er geen reden wordt bemerkt om nog aanvullende onderzoeksverrichtingen te bevelen”.

Objectieve contra-indicaties tegen heelkundig geslachtsveranderend ingrijpen of het (voorlopig nog) ontbreken van technisch voldoende onderlegde chirurgen voor bepaalde ingrepen vormen derhalve principieel geen hinderpaal tegen juridische geslachtsaanpassing ingeval de betrokkene zich openbaar en in alle maatschappelijke geledingen harmonieus conform de nieuwe status gedraagt.

Uiteindelijk zullen de medisch-technische criteria tot geslachtsbepaling bij deze vorderingen opnieuw een ondergeschikt belang krijgen tegenover het morfologische en datgene wat de maatschappij in deze materie werkelijk aanbelangt, nl. het psychosociaal criterium. Of eenvoudiger uitgedrukt: het uitzicht telt.

• **De thans nog bestaande probleemaspecten.**

Huwelijk

In de rechtspraak is reeds meermaals expliciet de problematiek opgelost van de transseksueel die, na een voorafgaand en inmiddels ontbonden huwelijk, waaruit een of meer kinderen zijn voortgesproten, van geslacht wijzigt.

De stelling om het recht tot geslachtsverandering te beperken tot “ongehuwde, kinderloze meerderjarigen” wordt dus door de rechtspraak niet onderschreven. De rechten die voordien zijn ontstaan, o.m. die voortspruitende uit de afstammingsrelatie, blijven onaangetast door een vonnis dat, ofwel de vordering

van staat inwilligt met uitwerking hetzij vanaf de uitspraak, hetzij vanaf de overschrijving, ofwel dat de

vordering tot verbetering van de geboorteakte inwilligt met de uitdrukkelijke vermelding dat dit vonnis constitutief van aard is en geen terugwerkende kracht bezit.

M.a.w. hoewel een oorspronkelijke vader nadien vrouw is geworden, blijft het oorspronkelijk vaderschap als ouderschap onaangetast voortbestaan. Alle bestaande rechten die het pluriparenteel gezin beheersen, zoals alimentatieverplichtingen of hoede -en bezoekrecht, ondergaan door de geslachtsverandering geen enkele wijziging, onverminderd de eventuele in het gedrang komende belangen van de minderjarige kinderen, die te allen tijde ge(re)valueerd kunnen worden.

De rechtspraak is nog niet geconfronteerd met een vraag tot geslachtswijziging van een gehuwd, hoewel in de huidige omstandigheden niets een dergelijke vordering belet. De hypothese dat rechtbanken ook in deze omstandigheden de vordering zouden kunnen inwilligen, is verre van denkbeeldig. Indien noch een voorafbestaand maar ontbonden huwelijk, noch het bestaan van uit dit huwelijk geboren kinderen een redelijk motief opleveren om een transseksueel de juridische bevestiging van zijn nieuwe toestand te ontzeggen en als er geen tegenstrijdigheid is tussen het feit dat hij in een mannelijke levensfase zich als man heeft gedragen, gehuwd is geweest en kinderen heeft verwekt en de vaststelling van de geslachtsevolutie die zich nadien is gaan manifesteren, dan kan het niet ontbonden zijn van het huwelijk evenmin een beletsel vormen.

Immers, voor zover het geslachtsverschil een voorwaarde is om een huwelijk te mogen aangaan, betreft zulks slechts een "toetredingsvoorwaarde" en vormt een nadien ontstane geslachtsverandering hoogstens een eventuele grond tot nietigverklaring op basis van art.180, tweede lid, B.W. of tot echtscheiding aan te voeren en te bewijzen door de partner,

analoog aan alle andere feitelijkheden die daartoe aanleiding zouden kunnen geven. Het lijkt uitgesloten dat het uitblijven van enig initiatief door de andere echtgenoot, voor derden of het openbaar ministerie enig vorderingsrecht tot nietigverklaring teweegbrengt omdat zulks niet is bepaald in art. 184 B.W.

Het gelijktijdig ontbinden van het huwelijk, met behoud van de verkregen rechten van de andere echtgenoot, zonder rekening te houden met de rechten van de transseksueel, is de miskennis van het feit dat het hier om een aandoening gaat die, per definitie niet "gekozen" wordt. M.a.w. de transseksuele echtgenoot kan niet automatisch als "schuldige" aan de gerechtelijke ontbinding van het huwelijk worden beschouwd. Op die wijze zou transseksualiteit trouwens een nieuwe grondslag tot beëindiging van het huwelijk betekenen. Beter ware het transseksualiteit te bepalen als een derde mogelijkheid tot echtscheiding in art. 232 B.W., na bijvoorbeeld een feitelijke scheiding van twee jaar. Ingeval uitzonderlijk geen der partners opteert voor een echtscheiding en/of wanneer zij blijven samenwonen, ontstaat bij de juridische geslachtsaanpassing een huwelijk tussen personen van het zelfde geslacht.

Opteren voor een ontbinding met behoud van verkregen rechten is dan louter een theoretische oplossing: de partijen blijven dan immers samenwonen met behoud van hun vroegere huwelijksrechten, met als restrictie dat bijvoorbeeld de langstlevende echtgenote wel het vruchtgebruik over de echtelijke woning zal erven, indien deze vóór de verplichte ontbinding werd aangekocht, maar niet ingeval deze nadien door beide partners is verworven.

Naam

Onmiddellijk daarbij aansluitend is er de tendens die sedert kort is ontstaan in de administratieve rechtspraak betreffende de voornaamsverandering. Het verlenen van het recht op verandering in een duidelijk andersgeslachtige voornaam wordt recent door de minister van Justitie opgeschort zolang het huwelijk van de verzoeker tot voornaamswijziging niet is ontbonden, tenzij de andere echtgenoot uitdrukkelijk zijn instemming met de naamswijziging geeft. Een dergelijke visie is in feite strijdig met de huidige wetgeving: niet alleen is de wet van 15 mei 1987 zeer ruim, omdat het voldoende is dat de verzoeker "enigerlei reden heeft om van voornaam te veranderen", waarbij bezwaarlijk kan worden opgeworpen dat geslachtsverandering onder medische controle een onvoldoende reden is. Daarenboven regelt art. 249, §1, W.Reg. expliciet het geval waarin de voornamen, waarvan wijziging wordt gevraagd, belachelijk is of tot verwarring aanleiding kan geven, hetgeen toch zeker zo is als iemand met onmiskenbaar mannelijk uiterlijk zich in de dagelijkse omgang moet identificeren met een vrouwelijke voornaam of vice versa. Daarnaast is in de hierboven vermelde Resolutie uitdrukkelijk bepaald dat een der minimumgaranties van de juridische erkenning het recht op voornaamswijziging is. In de praktijk wordt trouwens voor de "gewone" voornaamsveranderingen het gevestigd feitelijk gebruik als voldoende reden aanvaard om de wijziging toe te staan.

De kritiek, in dit specifieke geval, belet niet dat de huidige Voornamenwet t.a.v. vroeger, toen transseksuelen slechts neutrale voornamen konden "kiezen", een zeer belangrijke verbetering teweeggebracht. De procedure is eenvoudig, goedkoop en verloopt redelijk snel. Deze mogelijkheid om in een afzonderlijke procedure reeds in een vroeg stadium de voornaamsverandering te vragen is in de praktijk uitermate nuttig gebleken.

Immers, in het licht van een doorsnee medisch behandelingsprogramma van minstens twee jaar, waarbij,

alvorens operatief en dus irreversibel in te grijpen, door de behandelende artsen steeds een periode van "real life test" wordt vereist, is het een sterke begunstiging van de maatschappelijke integratie als de transseksueel zich reeds officieel onder een aangepaste voornaam kan manifesteren, bijvoorbeeld om nieuw werk te vinden, een nieuwe relatie aan te gaan enz.

De kritiek op dit zogenaamd anticiperend gedrag, waardoor bewijsmateriaal zogenaamd wordt "gecreëerd" voor de latere procedure ten gronde, is dan ook onterecht. Indien immers, als de betrokkene in een te vroeg stadium de voornaamsverandering zou aanvragen, waarna de behandeling zou worden afgebroken bv. bij gebrek aan diagnose, een toestand waarin de patiënt zich zou schikken, dan kan zulks worden meegedeeld aan de dienst der naamsveranderingen, die het dossier zonder gevolg zal laten. Indien inmiddels toch het ministerieel besluit van naamsverandering is uitgevaardigd, treedt dit pas in werking na de kantmelding op de geboorteakte, hetgeen enkel kan geschieden op initiatief van de aanvrager zelf, die uitsluitend gerechtigd is het afschrift van het M.B. af te halen bij de ontvanger der registratierechten, om dit vervolgens af te leveren bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Omdat de voornaamsverandering op zich geen enkel gevolg schept t.a.v. het juridische geslacht en de administratieve procedure een onderzoek en advies van het openbaar ministerie behelst, bestaat er geen enkele reden om deze naamswijziging uitsluitend gelijktijdig te doen ingaan met de juridische geslachtsverandering. Een dergelijke verplichting tot simultaneïteit zou de maatschappelijke positie van de transseksueel, in de overgangsfase van soms verscheidene

jaren, vrijwel onmogelijk maken, door op die manier hem het belangrijke voordeel te ontzeggen zich onder de nieuwe naam officieel bekend te maken. Dit belet niet dat, indien eerder de naamsverandering op normale wijze is aangevraagd, deze wel

degelijk nog door de rechtbank moet kunnen worden toegekend gelijktijdig met een vordering van staat of zelfs, volgens enkele rechtbanken, samen met de verbeteringsprocedure, hoewel hierover nog zeker geen eensgezindheid in de jurisprudentie bestaat.

Nationaliteit

Thans acht de Belgische rechter zich bevoegd kennis te nemen van de vordering van vreemdelingen ingeval de geboorteakte in zijn rechtsgebied is opgesteld. In die zin heeft de rechtspraak zich wat betreft de territoriale bevoegdheid in andere zin georiënteerd dan de toonaangevende rechtsleer, waarin expliciet vooropgesteld wordt dat de vorderingen tot verbetering vallen onder bevoegdheid van de plaats waar de akte is opgesteld, terwijl de vorderingen van staat moeten worden ingeleid voor de rechtbank van de woonplaats van de verweerder, die er in casu weliswaar niet is.

Minimumleeftijd

Het enige land waar hierover een grote discussie ontstond was Duitsland, waar de oorspronkelijk bepaalde minimumleeftijd van vijftientig jaar recent is opgeheven. Enkel de Zweedse wet bepaalt nog een minimumvereiste van achttien jaar. De norm die hier dient te gelden, is wellicht afhankelijk van de mogelijkheid tot het stellen van de diagnose. Indien de mogelijkheid bestaat de aandoening in een vroeg stadium vast te stellen, kan de betrokkene er een aanzienlijk belang bij hebben de aanpassing reeds te vragen, om zodoende bijvoorbeeld diploma's te verwerven conform de nieuwe identiteit.

Gelet op het feit dat de diagnose van trans-seksualiteit moeilijker kan worden gesteld in de puberteit en er trouwens medische bezwaren bestaan tegen het invoeren van een geslachtsoperatie in die periode, in acht genomen ook de bijzondere toestemmingsvereisten voor de ingreep, is het weinig waarschijnlijk dat minderjarigen via hun wettelijke

vertegenwoordigers de vordering tot geslachtsverandering reeds zouden instellen.

• **Besluit**

Het ligt niet in de lijn der verwachtingen dat er op korte termijn wetgeving tot stand zal komen in deze materie, nu de rechtspraak -na een aantal individuele drama's- een beperkte vorm van precedentenrecht heeft gecreëerd, zij het dat in Wallonië de geslachtsverandering hoofdzakelijk wordt toegestaan op basis van een ruime interpretatie van art. 1383 e.v. Ger. W., terwijl vooral in Vlaanderen de voorkeur wordt gegeven aan een vordering van staat. Wetgevend ingrijpen is pas onontbeerlijk, in geval van sterk uiteenlopende rechtspraak of beslissingen die zich op een dwaalspoor bevinden.

Er is tussen beide procedures in de praktijk echter weinig onderscheid qua uitwerking, gezien hun inwerkingtreding vanaf de overschrijving en kantmelding met de verduidelijking om bestaande familierechten onaangetaast te laten.

Inwilliging van de geslachtswijziging nà ontbinding van het huwelijk levert geen specifieke problemen op. Evenmin is dat het geval bij het aangaan van een huwelijk nadien.

Anders is het gesteld met het verzoek tot geslachtswijziging van een gehuwde. De verplichte ontbinding van het huwelijk lijkt een inbreuk te zijn op artt.8 en 12 E.V.R.M. en de artt. 5,17 en 23 I.V.B.P.R. Wanneer het geslachtsverschil als huwelijksvoorwaarde als evident wordt aanvaardt, maar

desondanks niet voortvloeit uit een wettelijke bepaling, is het weinig zinvol bij de wet een huwelijksverbod op te leggen als voorwaarde tot het instellen van een vordering tot geslachtswijziging. De stelling dat de openbare orde daardoor in gevaar zou komen, is evenzeer onterecht, zoals de stelling dat geslachtsveranderingen een gevaar zijn voor de openbare orde, zoals in de aanvankelijk negatieve rechtspraak overgenomen werd uit de adviezen in die zin van het

openbaar ministerie, welke volstrekt onterecht gebleken zijn (naar schatting zijn er de laatste zes jaar tenminste een honderdtal vorderingen ingewilligd waarvan een tiental ex-gehuwden betrof).

Het uitzonderlijk gedogen dat een huwelijksrelatie in stand gehouden wordt na de juridische erkenning van de geslachtsverandering van een door transseksualiteit getroffen echtgenoot, zal evenmin gevaar opleveren voor deze openbare orde. Het ligt trouwens in de lijn der verwachtingen dat andere samenlevingsvormen, zij het niet via de wet, dan toch via al dan niet originele rechtsvindingen of rechtspraak erkenning zullen krijgen.

Tot slot is er het probleem van het behoud van verkregen rechten. Nu het een evidentie is dat echtgenoot en kinderen hun rechten uit de huwelijks-en afstammingsrelatie onverkort behouden, dienen met dezelfde vanzelfsprekendheid de rechten van de betrokkene zelf te worden beschermd. Een belangrijke kwestie waarvoor geen oplossing bestaat, betreft diploma's verkregen onder de oorspronkelijke identiteit. Door het ontbreken van terugwerkende kracht in de procedure van vordering van staat, blijkt het thans onmogelijk een diploma te laten opstellen of verbeteren met de nieuwe identiteit, waardoor in geval van sollicitatie reeds in een vroeg stadium uitleg dient te worden verschaft over deze kiese aangelegenheid.

Samenhangend daarmee is er de bescherming van de arbeidsovereenkomsten, die wel door de Resolutie gewaarborgd wordt, maar in de praktijk niet bestaande is (een vast benoemde man-naar-vrouw transseksueel tewerkgesteld in een functie met hoofdzakelijk nachtdienst zal wegens het verbod op nachtarbeid voor vrouwen ontslagen worden ingeval de geslachtsverandering wordt ingewilligd).

Ook hier zal bij ontstentenis van interne wetgeving een experimentele fase moeten worden afgewacht over de

houding van de arbeidsrechtbanken ten aanzien van de leemte in de wet.

Bron: Rechtskundig weekblad 1997-1998 -nr.6 -11 oktober 1997, pag. 175-183. Door Leo VAN DE WIELE, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen en Karlien SCHATTEMAN, praktijk-assistente UFSIA

Zitdagen

Voor een persoonlijk onderhoud kunt U steeds terecht op ons bureel te Kortrijk, maar ook op de maandelijkse zitdagen op de volgende data en plaatsen, mits voorafgaande afspraak.

Leuven

Adres: Klaproos
Mechelsestraat 72
3000 Leuven

Data: woensdag 7 januari '98 telkens van 14u30
woensdag 4 februari tot 19u00
woensdag 4 maart
woensdag 1 april

Brugge

Adres: C.G.S.O.
Koningin Elisabethlaan 92
8000 Brugge

Data: donderdag 8 januari '98
donderdag 5 februari telkens van 14u00
donderdag 5 maart tot 19u00
donderdag 2 april

Antwerpen

Adres: Atthis
Geuzenstraat 27
2000 Antwerpen

Data: dinsdag 27 januari '98   telkens van 14u00
         dinsdag 24 februari   tot 19u00
         dinsdag 24 maart

Lezersbrief

Lieve zus, beste broer,

Zoals je misschien weet, komen er jaarlijks verschillende mensen uit Amerika naar België om hier de geslachtsoperatie te ondergaan. Vele van deze mensen zijn voorheen nog nooit in België of Europa geweest.

Ik kan me voorstellen dat deze mensen hier wat hulpeloos en verloren zijn. Dit op een ogenblik dat ze zo vol zouden moeten zijn van deze belangrijke, vreugdevolle en toch ook emotioneel geladen gebeurtenis.

Ik dacht eraan dat het mogelijk moet zijn om samen met jou iets te organiseren om deze mensen hier een zekere opvang te geven. Ik heb hierrond vooral praktische dingen in het hoofd, zoals ;

- opvang aan de luchthaven
- begeleiden naar hotel of logement, dokter, ziekenhuis,...
- bezoekje in het ziekenhuis (eventueel eens iets uitwassen)
- adressen doorspelen van (goede & goedkope) eetgelegenheden
- wegwijs in de stad.

Ik hoop dat we wat mensen vinden die hier samen verder willen over nadenken om zo iets op te bouwen waar zowel wij als de mensen van ginder, iets aan hebben.

Alvast bedankt voor het lezen.

Ik wacht op je reactie, je kan schrijven of bellen naar :

J.

ZELFHULP

Mensen die graag eens met lotgenoten praten, kunnen de komende maanden terecht op volgende adressen ;

dinsdag, 27 januari '98

ATTHIS
Geuzenstraat 27
2000 ANTWERPEN
vanaf ; 20.30u

dinsdag, 24 februari '98

"Au Casino"
Doorniksewijk 31
8500 KORTRIJK
vanaf ; 20.00u

dinsdag, 24 maart '98

ATTHIS
Geuzenstraat 27
2000 ANTWERPEN

Lezersbrief

Bedenkingen, standpunten

Ik acht het een beetje mijn plicht wat over mezelf te schrijven, ook nadat ik de voornaamste medische ingrepen (hormonen, epilatie en geslachtsoperatie) heb ondergaan. Anderen doen dit mijns inziens te weinig. Ik vind het een plicht t.o.v. de mensen die nog moeilijke beslissingen in hun overgang van de 'officiële' rol, naar hun rol, hun zijn moeten nemen.

Het is zowat zes jaar geleden dat ik besliste mezelf te worden. Toen heet dat in mijn gevoelsleven 'vrouw worden'. Ik voelde dat toen aan als: openbreken, opdat ikzelf eindelijk eens uit mijn slakkehuisje zou kunnen kruipen. Mezelf worden dus, niet langer de onbezielde J, doch A.

Hormonen waren de eerste beslissende materiële stap.

Hormonen betekent ; potentievermindering, begin van een lange sexuele onthouding, verschrompelen van mijn vorige geslachtsorganen, maar ook ; verminderen van lichaamsbeharing, krijgen van borsten, afname van spiermassa en toename van vetmassas.

Elektrische epilatie : verdragen van pijn, leren geduldig worden want het ging vijf jaar duren. Momenteel ga ik nog altijd om de 3 weken naar de dermatologe.

Coming out ; angst. Wie gaat me zot verklaren ? Voel ik mezelf wel goed aan ? Ben ik werkelijk vrouw ? Kritiek van de ouders. Vragen van de andere familieleden. Afscheid van (nog altijd) dierbare vrienden. Zekerheid, niet onmiddellijk maar toch ooit mijn werk te verliezen.

Mijn eigen voornaam ; J. of A.; A. ,de minst existentiële naam. Kortste bij mijn Vlaamse roots. Een herinnering aan mijn "mannen"-tijd.

In de beginjaren was voornamelijk de blijvende (h)erkenning van de psychiater van mij als vrouw, een steun, alsook de open deur van een bevriend koppel. Ondanks dat ze zeker en vast niet altijd de juiste daden op het juiste moment stelden, gaat mijn dank zeker naar hen uit.

Ook een schoonheidsspecialiste en een dermatologe dank ik voor hun epilatiwerk. Ook zij hebben veel geduld moeten opbrengen. Ik heb geprobeerd mijn ongeduld voor hen te verstoppen opdat ik hun steun nooit zou verliezen.

Mijn eerste vriendschappen met andere vrouwen : Linda, An, Leen, Hilde, Ka, ... Velen ontmoet ik al niet meer. Het is normaal ; vrienden en vriendinnen komen en gaan, behalve een zielsgenote.

Het jaar voor de geslachtsoperatie was het moeilijkste jaar. Eens dat ik beslist had om juridische en relationele redenen mijn geslacht te laten aanpassen, heb ik nog een jaar lang naar mijn ziel geluisterd. Geprobeerd voor mezelf de voor- en nadelen op een rijtje te zetten.

Nadelen :

- 1) Definitief verlies van mijn voortplantingsmogelijkheden. Ik die zo graag kinderen had gehad. Dit definitief moeten verzaken aan mijn kinderwens, doet mij nog altijd wat pijn. Evenwel minder dan zoveel jaar terug.
- 2) Definitief afscheid van mijn penis. Mijn penis die ik emotioneel nooit heb kunnen gebruiken, doch waarmee ik fysiek zoveel jaren mee verbonden was. Hoewel hij mooi en sterk was, wens ik hem helemaal niet terug. Hij hoort bij mannen, niet bij mij !
- 3) Een operatie lukt in 99 % van de gevallen wel. Wat als ik met één of andere handicap uit de operaties zou komen . Zou ik dit kunnen aanvaarden, aankunnen ? Bij dit aspect heb ik niet lang stilgestaan.

Voordelen ;

- 1) Eindelijk bij rechtspraak voor de Belgische Staat voor altijd vrouw zijn.
- 2) Mogelijkheid voor een intieme relatie met een geliefde man.

De operatie is goed gelukt. Door konstante dillatie- ook nu nog- ben ik nog altijd ontvankelijk.

Maar wat waren die eerste maanden na de operatie vreselijk ! Geen of weinig gevoel in de onderbuik. Nog altijd geen lichamelijke gevoeligheid. Pijnlijke naden. Mooie, doch ongevoelige clitoris.

Nu, anderhalf jaar later, is mijn onderbuik ongeveer helemaal gevoelig geworden. Ik sta eindelijk met ongeveer heel mijn lichaam in verbinding. Bepaalde naadjes doen nog een beetje pijn, doch ik mag weer van mijn lichaam genieten.

Wat ikzelf belangrijk vind, is dat ik echt als mens, als vrouw gegroeid ben. Stilletjes aan bouw ik - je kunt dit niet forceren ; je kan enkel dagelijks naar je eigen stem luisteren - mijn zelfbewustzijn op. Vroeger leefde ik zoals men mij opgevoed had, nu leef ik zoals ik geschapen ben. Leven en werken zonder en niet vanuit mijn gevoelens, kan gewoonweg niet meer. Hoe wisselend deze bepaalde dagen ook zijn.

Intuïtie, empathie, God, nuchterheid, eenvoud, armoede en creativiteit zijn belangrijke bronnen en waarden geworden.

Mijn sociale integratie vlot, maar moet nog beter worden. Hier werk ik dagelijks aan. Een alleenstaande vrouw heeft het niet zo gemakkelijk.

Hoe benoem ik ze nu zelf. Voor mezelf en voor vrienden ben ik een XY-vrouw ; vrouw met XY-chromosomen.

Eerlijkheid geeft evenwicht. Aan vreemden stel ik me als An Mesotten of als Mevrouw voor.

Goed wetend dat zij in mij natuurlijk mijn XY-chromos zien. Het woord transseksueel wens ik niet langer te gebruiken of te horen. Het ontleemt me mijn vrouwengeslacht ! Het hoort enkel tijdens de overgang.

Tegenover XX-vrouwen voel ik me niet meer minder.

De vele XX-vrouwen (90 %) kunnen kinderen krijgen. Ik niet. Ik erger me daar niet meer aan. En ik droom niet langer van vollere heupen of vollere borsten. Dit heeft niets met mijn vrouw-zijn te maken. Misschien geven deze twee aspecten wat sociaal comfort - meer aandacht van mannen - doch mijn vrouw-zijn begint in mijn "mind", mijn ziel, mijn aard. Mijn "mind" is mijn levensbron. Mijn lichaam is de fysieke motor van deze bron en tevens moet zij functioneel en relationeel waardig kunnen spreken. Na de geslachtsoperatie is dit eindelijk mogelijk. God zij dank.

De medische wereld moet zich om XY-vrouwen en XX-mannen blijven bekommeren op een niet-commerciële en medisch verantwoorde manier.

De Belgische Staat moet ons gelijke kansen geven. Mijn medemensen mogen verder genieten van mijn goede én kwade kanten. Graag zelfs !

Met de hoop dat ik nog volwassener mag worden ;

A.

8 december 1997

Kerstpuzzel